

VERTEGENWOORDIGING OF VOORHOEDE ? De Vereniging van Vlaamse Studenten, 1938-1977

BREGT HENKENS *

EEN STUDENTENOVERKOEPELING HEEFT TWEE CENTRALE FUNCTIES ; EENZIJDS HET VERTEGENWOORDIGEN VAN HAAR ACHTERBAN TEGENOVER DE ACADEMISCHE EN POLITIEKE OVERHEDEN EN TEGENOVER ANDERE MAATSCHAPPELIJKE GELEDINGEN, ANDERZIJDS HET ONDERSTEUNEN EN COÖRDINEREN, VAAK OOK ENGAGEREN EN LEIDEN VAN STUDENTEN IN GEMEENSCHAPPELIJKE (PROTEST)ACTIES. BIJ DE VERENIGING VAN VLAAMSE STUDENTEN (VVS), DE REPRESENTATIEVE VERTEGENWOORDIGER VAN ALLE NEDERLANDSTALIGE STUDENTEN IN BELGIË, WERD HET MOEIZAME EVENWICHT TUSSEN DEZE TWEE FUNCTIES TIJDENS DE JAREN ZESTIG DOORBROKEN. DE VVS-LEIDING LIET HET VLAAMS-RADICALE – EN GAANDEWEG OOK MEER EN MEER SOCIALE – ENGAGEMENT PREVALEREN. DAT MAATSCHAPPELIJKE ENGAGEMENT LEIDDE, NA DE STUDENTENCONTESTATIE, TOT HET UITEENVALLEN VAN VVS. DE SOCIALE BETROKKENHEID EN DE DAARUIT VOORTVLOEIENDE POLITISERING VAN DE VERENIGING WAREN IMMERS NEFAST VOOR HAAR REPRESENTATIEVE FUNCTIE EN MONDDEN UITEINDELIJK UIT IN HET VERDWIJNEN VAN VVS ALS STUDENTENKOEPEL. IN DIT ARTIKEL ZAL WORDEN ONDERZOCHT HOE EN WAAROM DEZE EVOLUTIE VAN REPRESENTATIEVE OVERKOEPELING NAAR LINKSE VOORHOEDEORGANISATIE ZICH HEEFT KUNNEN VOLTREKKEN.

De studentenbeweging bezit enkele typerende kenmerken die haar doen verschillen van andere jeugdbewegingen. Zo wordt de studentenbeweging geleid door leeftijdsgenoten. Omdat de jeugd zelf de touwtjes in handen heeft, is de studentenbeweging onafhankelijker dan andere jeugdbewegingen. Tegelijk zorgt dit voor een gebrek aan continuïteit. Net zoals de leeftijdscohorten elkaar afwisselen, zo wisselt immers ook de leiding van de studentenbeweging frequent (meestal jaarlijks) van wacht. Een nieuwe generatie brengt vaak nieuwe ideeën aan, gevormd door de zogenaamde *generational events*, gebeurtenissen die hun kijk op de wereld bepaald hebben. Daardoor kan het beleid van een studentenbeweging snel evolueren en radicaliseren. De studentenbeweging is vaak ook actiever geëngageerd dan andere sociale of jeugdbewegingen, wat verklaard kan worden door de reeds genoemde onafhankelijkheid, de intellectuele habitus van de student, en zijn 'totaalrol' (Allerbeck), waardoor hij geen andere maatschappelijke verplichtingen heeft. In dat engagement kan een studentengroepering aansluiting zoeken bij een bredere politieke of sociale beweging. Zo ook zou de VVS eerst een arm van de Vlaamse beweging gaan vormen, en later een marxistische voorhoede ¹.

---

1 Zie over generaties en studentenbeweging onder meer KARL MANHEIM, "Das Problem der Generationen", in *Kölner Vierteljahreshefte für Soziologie*, 1928 (VII), p. 157-185; KLAUS ALLERBECK & LEOPOLD ROSENMAIR, *Aufstand der Jugend ? Neue Aspekte der Jugendsoziologie*, München, 1971; LOUIS VOS, "De nieuwe studentenbeweging : welvaart en mentaliteit in de jaren zestig", in WILLEM FRIJHOFF & MINKE HIEMSTRA (eds.), *Bewogen en bewegen : Liber amicorum Prof. Dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemt*, Tilburg, 1986, p. 393-409.

I. Een nieuwe studentenkoepel (1938-1958)

De Vereniging van Vlaamse Studenten (VVS) werd in 1938 op het puin van het Algemeen Vlaams Hoogstudentenverbond (AVHV) opgericht als vertegenwoordigende koepel voor alle Nederlandstalige Belgische universiteitsstudenten. Ook vóór de oprichting van de VVS waren reeds verscheidene pogingen ondernomen om een nationale studentenoverkoepeling te creëren voor studenten van alle levensbeschouwelijke strekkingen. De eerste noemenswaardige inspanning hiertoe aan Vlaamse zijde was het Verbond van Vlaamse Studenten (1885) dat via ‘landdagen’ de vernederlandsing van onderwijs, gerecht en administratie bepleitte, maar reeds na enkele jaren aan ideologische geschillen uiteenviel. Meer succes had het na de Eerste Wereldoorlog door Leuvense en Gentse studenten opgerichte Algemeen Vlaams Hoogstudentenverbond (AVHV). Het AVHV, dat een sterk anti-Belgisch Vlaams radicalisme uitdroeg, zou er echter nooit in slagen – ook niet na het aansluiten van studentenverenigingen uit Antwerpen, Luik en Brussel – om als vertegenwoordiger van alle Vlaamse studenten erkend te worden, en ging in 1932 ten onder als gevolg van interne verdeeldheid². Aan Franstalige zijde bestond er daarentegen wel een succesvolle nationale vertegenwoordiging, met name de *Union nationale des Etudiants belges* (UNEB), die sedert 1919 zowel nationaal als internationaal – bij de *Confédération internationale des Etudiants* (CIE) – erkend werd als de vertegenwoordiger van alle Belgische universiteitsstudenten, hoewel er vrijwel uitsluitend Franstalige studenten aangesloten waren. Het succes van deze vereniging lag in grote mate aan de (statutair bepaalde) politieke en confessionele neutraliteit, aan de – met de officiële erkenning gepaard gaande – subsidiëring en aan de continuïteit die verzekerd kon worden door een permanent secretariaat.

De verenigingen die langs Vlaamse zijde wel over enige slagkracht beschikten, waren de regionale overkoepelingen in de universiteitscentra, zoals het Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond (KVHV) in Leuven en het Gentsch Studentencorps (GSC). De voorzitter van het GSC in 1937, O. Bogaert, onderzocht de ondervertegenwoordiging van de Vlamingen bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en stoorde zich aan het feit dat de Franstalige Gentse studenten, sedert de vervlaamsing van de Gentse universiteit in 1930 nochtans een kleine minderheid, konden beschikken over overheidssubsidies en een internationale vertegenwoordiging, in tegenstelling tot de Nederlandstalige studenten. Om die situatie recht te zetten, zocht hij toenadering tot het KVHV en de Antwerpse studentenvereniging de Wikings om een nieuwe Vlaamse koepel te stichten. Omdat de UNEB reeds erkend was door nationale en internationale instanties – en kon beschikken over subsidies en een secretariaat – verkoos Bogaert om, samen

² Zie over de voorgeschiedenis van de Vlaamse studentenbeweging diverse artikelen in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielts, 1998, alsook BREGT HENKENS, “Van Rodenbach tot Dewinter : historische schets van het Vlaamsgezind engagement in de studentenbeweging (1830-2000)”, in *Leuven Bulletin LAPP*, 1999 (XLVIII) nr. 1-2, p. 65-80.

De Vereniging van Vlaamse Studenten

• Eerste congres van de Vereniging van Vlaamse Studenten: afsluitend banket. Gent, Posthotel, 18 februari 1939. (Foto AMVS Leuven)

met W. Aelvoet (preses van het KVHV), in de eerste plaats te onderhandelen met de UNEB over een eventuele toetreding. De UNEB reageerde positief omdat de nationale overheid reeds eerder had laten weten haar subsidiëring afhankelijk te zullen maken van het toetreden van Vlaamse studenten tot de overkoepeling. Uit de onderhandelingen ontstond op 17 december 1938 de Federatie van Studenten in België (FSB), samengesteld uit twee autonome verenigingen die op datzelfde moment waren opgericht : de VVS en de *Association des Etudiants d'Expression française* (AEEF), elk vertegenwoordiger van alle Belgische studenten van zijn taalgroep. Het voornaamste verschil van de VVS met haar voorganger AVHV was dat de Vlaams-nationalistische actiepunten naar de achtergrond verdwenen, ten voordele van de vertegenwoordiging van studenten in binnen- en buitenland. De FSB – en daardoor onrechtstreeks ook de samenstellende delen VVS en AEEF – werd onmiddellijk erkend door de regering en de internationale studentenorganisaties³.

³ Zie over het ontstaan en de eerste decennia van de VVS : MARIA VLAYEN, *De evolutie van de Vereniging van Vlaamse Studenten, 1938-1962*, lic. verhandeling KULeuven, 1982, voor de hier aangehaalde informatie meer bepaald p. 8-13.

De FSB werd geleid door een paritair uit vertegenwoordigers van de VVS en de AEEF samengestelde raad van beheer. De federatie had geen rechtstreekse leden, maar vertegenwoordigde de beide deelorganisaties in binnen- en buitenland. De Franstalige en Vlaamse koepels beschikten niet zelf over subsidies of een secretariaat, maar konden een beroep doen op de secretaresse van de FSB. De financiële middelen werden verdeeld in drie gelijke delen, respectievelijk voor de VVS, de AEEF, en voor het secretariaat van de FSB. De UNEB-traditie van jaarlijkse nationale studentencongressen werd door de VVS en de AEEF overgenomen.

Door de geleidelijke mobilisatie van de strijdkrachten als antwoord op de oorlogsdreiging, viel de werking van de VVS begin 1940 stil. Het heropstarten na de Tweede Wereldoorlog verliep moeizaam omdat de VVS vóór de oorlog nog geen organisatorische traditie had kunnen opbouwen (er was niet eens een statutair vastgelegde structuur) en de studentengeneraties elkaar intussen volledig hadden afgelost. Bovendien waren de leidende Vlaamse studentenorganisaties KVHV en GSC in de oorlog gecompromitteerd. Het was uiteindelijk de vooroorlogse FSB-secretaresse die het initiatief nam om Vlaamse en Waalse studentenleiders bijeen te brengen om de werking opnieuw op te starten. De VVS werd daarop heropgericht door vertegenwoordigers van de Nationale Studentengroepering Gent (NSG) en het Leuvens Studentencorps (LSC), die na de oorlog waren gevormd door studenten van anti-collaboratiestrekking ter vervanging van de ‘beladen’ vooroorlogse studentenkoepels. Deze nieuwe generatie stond afkerig tegen het politieke Vlaams-nationalisme dat zijn vingers had verbrand in de collaboratie, maar wilde – afkomstig zijnde uit de Vlaamse burgerij – bijdragen aan de heropleving van de door de collaboratie gekrenkte Vlaamse cultuur. Het Vlaamse engagement dat de VVS uitdroeg, was dan ook zeker geen politiek, maar wel een cultureel engagement, met als een van de belangrijkste actiepunten het propageren van het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN).

Volgens de statutaire structuur die de VVS in 1945 kreeg, waren de ‘leden’ van de vereniging de overkoepelende organisaties van Nederlandstalige studenten aan de Belgische universiteiten. Enkele jaren later zouden de statuten zodanig gewijzigd worden dat de VVS rechtstreeks alle Vlaamse studenten kon vertegenwoordigen. Elke student die aan een Belgische universiteit werd ingeschreven, werd vanaf dan automatisch lid van de VVS respectievelijk de AEEF, naargelang de taalrol⁴. Tijdens een jaarlijkse Algemene Vergadering, samengesteld uit vertegenwoordigers van de studentenkoepels van de universiteiten van Gent, Leuven, Brussel en Antwerpen (a rato van een mandataris per vijfhonderd studenten), werd een Comité van Leiding verkozen dat het dagelijks bestuur vormde van de vereniging. Dat Comité bestond uit acht mandatarissen en

---

4 Elke student kon evenwel – door middel van een schriftelijke melding – van het lidmaatschap afzien. In de praktijk gebeurde zulks echter vrijwel nooit.

acht zogenaamde ‘buitengewone leden’ (i.e. ‘verdienstelijke’ oud-studenten). Het voorzitterschap en ondervoorzitterschap wisselden jaarlijks tussen mandatarissen uit Leuven en Gent. Beleidsvoorbereidend werk gebeurde in daartoe opgerichte commissies. Het aantal commissies en de bevoegdheden verschilde van jaar tot jaar ⁵.

De tweede naoorlogse generatie van studentenleiders, die de oorlog slechts als scholier hadden meegemaakt, maar die geïmponeerd waren door de problemen met de taalwetgeving in de overheidsadministratie, de aanslag op de IJzertoren, en de Vlaams-Waalse tegenstellingen in de repressie/epuratie, de koningskwestie en het amnestiedebat, bracht onder invloed van deze *generational events* een meer strijdbaar Vlaams-nationalisme in de VVS binnen. Dit uitte zich onder meer in de organisatie – met steun van het Algemeen Vlaams Comité (bestaande uit de Vlaamse cultuurverenigingen Davidsfonds, Vermeylenfonds en Willemsfonds) en het Vlaams Economisch Verbond – van een Algemeen Vlaams Congres dat in 1949 Vlaamsgezinden van diverse strekkingen bijeenbracht, en leidde tot de eis voor een vaste taalgrens en het beëindigen van “alle uitwassen en overdrijvingen der repressie” ⁶. De spanningen tussen studenten van verschillende taalgroepen namen intussen toe, ook binnen de FSB. In 1951 stapten de studentenvertegenwoordigers van de *Université de Liège* (ULg), de *Université libre de Bruxelles* (ULB) en de Rijkslandbouwhogeschool van Gembloux uit de federatie omdat zij o.m. bezwaren hadden tegen de samenstelling die, ondanks een meerderheid van Franstalige studenten in België, paritair was. Nog geen jaar later konden de brokken weer gelijmd worden en sloten ze opnieuw aan. De gespannen relatie tussen de AEEF en de VVS bleef echter de FSB-werking bemoeilijken.

In de eerste naoorlogse jaren kwamen er sporadisch al sociale actiepunten in de VVS-werking voor. In de opvolging van het in 1944 door vakbonden en patronaat afgesloten ‘sociaal pact’ eiste de VVS bijvoorbeeld dat het voordeel voor kinderen van verzekerden zou doorlopen voor studenten tot 25 jaar, een eis die ook effectief werd ingewilligd. Ook rond het versoepelen van de voorwaarden voor beurzen van het Fonds voor Meestbegaafden werd actie gevoerd. In 1950 bekritiseerde NSG-voorzitter (en VVS-ondervoorzitter) P. Eeckman de tot dan toe voornamelijk culturele werking van de VVS. Volgens hem moest de verdediging van de sociale belangen van de student het voornaamste VVS-agendapunt worden ⁷. In navolging hiervan werd op het VVS-congres van 1950 voor het eerst een volledige dag gewijd aan de (financiële)

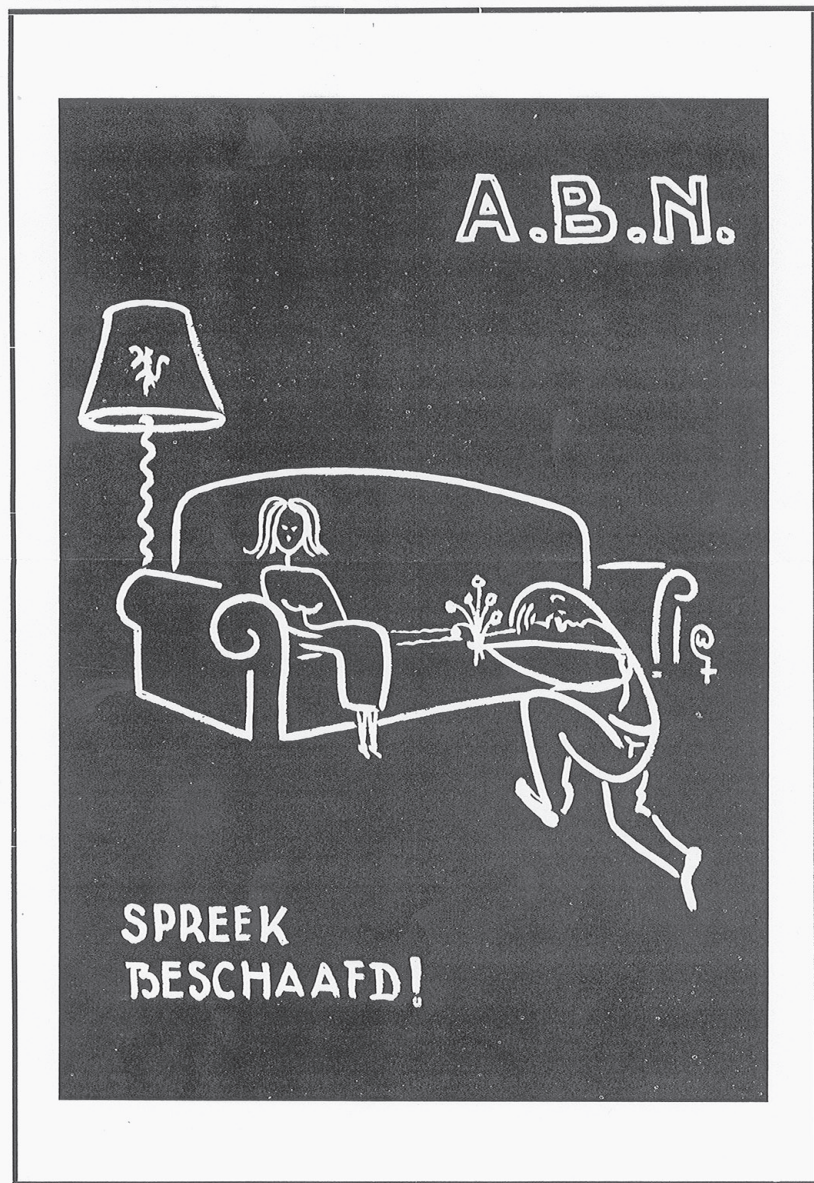
5 Doorheen de jaren zien wij bijvoorbeeld het komen en gaan van onder meer commissies voor sport, studietoelagen, maatschappelijke zekerheid, onderwijsvorming, Vlaamse eendracht, Wereldtentoonstelling, enzovoort. Voor een overzicht van alle VVS-commissies tot ca. 1970, zie LEEN HAMMENECKER, *Naar een inventarisatie van het archief van de Vereniging van Vlaamse Studenten*, lic. verhandeling KULeuven, 1998, bijlage 8.

6 *Handelingen van het Algemeen Vlaams Congres, Brussel 17-18 december 1949*, Brussel, 1949.

7 *Het Gents Studentenleven*, 4.IV.1950 (V) nr. 10.

VERENIGING DER VLAAMSE STUDENTEN

- Door de promotie van het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) wilde de VVS bijdragen tot de heropleving van de Vlaamse cultuur. VVS-Affiche voor de 'Week voor Beschaafd Nederlands', 1-6 februari 1954. (Affiche AMVS Leuven)

democratisering van het onderwijs. Vanaf dan werden de onderwijsdemocratisering en de verdediging van de sociale belangen van de studenten voor de VVS een centraal programmapunt. Daarbij sloot de vereniging aan bij de democratiseringsgedachte, die in het begin van de jaren vijftig in West-Europa opgang maakte in het maatschappelijke onderwijsdebat. In het kader van de wederopbouw was de behoefte aan hooggeschoolde werkkrachten enorm toegenomen. Om deze nood te lenigen, moesten de jongeren uit de lagere klassen een scholing krijgen die verder ging dan die van hun ouders. De taak van de universiteit verschoof daardoor van een eliteopleiding naar het vormen van een groot aantal middenkaders. Internationale studentencongressen als sdat van Genval in 1954 en dat van Kopenhagen in 1957 stonden volledig in het teken van deze democratisering. Tijdens de studiedagen die de VVS in 1958 inrichtte n.a.v. een onderzoek naar de sociale stratificatie van de Vlaamse studenten, werd de democratisering van het onderwijs bestempeld als “een noodzakelijk element voor de voltooiing van de politieke democratie tot een sociaal-economische, en voor de omvorming van de formele vrijheid tot een reële vrijheid”⁸. De noodzaak van een democratisering werd gefundeerd vanuit twee onderscheiden aspecten : het massa-aspect (het optrekken van het intellectuele peil van de lagere socio-economische groepen) en het elitespect (het opbouwen van een ruime intellectuele elite door een nivellering naar boven). Daartoe eiste de VVS verplicht en gratis onderwijs tot 18 jaar, en financiële tegemoetkomingen aan alle studenten uit lagere klassen die wensten verder te studeren⁹.

Om de problemen met de Franstalige collega's te omzeilen ging de VVS aansluiting zoeken bij Nederlandse studenten. Tussen 1953 en 1958 werden daartoe door de VVS en de Nederlandse Studentenraad enkele Groot-Nederlandse congressen georganiseerd, die echter zonder concreet resultaat bleven. De VVS nam in die periode uitdrukkelijker stelling voor de Vlaamse ontvoogding. Zij eiste (samen met het Vlaams Jeugdcomité) onder meer dat er tijdens de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1958 een Vlaamse (en een Waalse) Dag zou worden georganiseerd, om duidelijk te maken dat België uit twee volkeren bestond. Pas na betogingen in Leuven en Gent, nachtelijk protest bij het huis van minister Motz, en een luidruchtige manifestatie in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, werd op deze vraag ingegaan. Tot de projecten behoorden verder ABN-weken, welsprekendheidtoernooien en de medewerking aan het Vlaams Actiecomité Brussel-Taalgrens-Talentelling. De VVS onderschreef ook het urgentieprogramma van de Vlaamse Volksbeweging waarin o.m. eisen werden geformuleerd voor het vastleggen van de taalgrens, culturele autonomie voor Vlaanderen en een aanpassing van de zetelverdeling in de Kamer.

⁸ *Deze Tijd*, 1957-1958 (III) nr. 8.

⁹ VLAYEN, *op.cit.*, p. 43-45 en 71-75.

II. De radicalisering van de Vlaamse en de sociale stellingname (1958-1966)

Op het eind van de jaren '50 kwamen binnen de FSB de communautaire tegenstellingen tot een hoogtepunt naar aanleiding van de verkiezing – op een statutair niet-representatieve vergadering – van de Antwerpse radicale franskiljon F. Monheim tot voorzitter¹⁰. Het protest tegen de zogenaamde “Franstalige overheersing” in de FSB werd voornamelijk gedragen door Leuvense studenten, waaronder VVS-voorzitter Wilfried Martens, die de FSB wenste om te vormen tot een los confederatief samenwerkingsverband tussen twee (ook financieel) autonome verenigingen¹¹. Het volgende academiejaar (1959-1960) verspreidde het ongenoegen zich over alle Vlaamse centra en weigerde de VVS nog langer de FSB te erkennen als vertegenwoordiger van de Vlaamse studenten in het buitenland. Zij richtte dan ook een eigen Commissie voor Buitenlandse Betrekkingen op die zonder het FSB-intermedium contact opnam met de *International Union of Students* (IUS) en de *International Student Conference* (ISC)¹². In een poging om de geschillen uit te klaren, werd door vertegenwoordigers van VVS en AEEF een nieuwe structuur uitgetekend voor de FSB, die tegen het einde van het academiejaar door de Vlamingen en de Franstaligen werd goedgekeurd. Maar wanneer kort daarna deze statuten reeds door de Franstaligen met de voeten werden getreden, reageerde de VVS-leiding met het definitief opstappen uit de federatie. In december 1960 werd de FSB officieel ontbonden.

De volledig autonome VVS zou zich helemaal gaan toeleggen op de verdediging van de Vlaamse studentenbelangen. Nu de confessionele conflicten binnen de studentenbeweging door het Schoolpact (1958) gemilderd waren en ook in de bredere samenleving het Vlaams-nationalisme opgang maakte, kwam de weg vrij voor een meer politiek geïnspireerd Vlaams-nationalisme. De ABN-weken moesten stilaan plaats ruimen voor een strijd voor de ontvoogding van de Vlaming in België, met onder meer VVS-participaties aan de acties tegen de talentelling (1960) en de eerste Mars op Brussel (1962). In 1962 nam de VVS verscheidene flamingante politieke standpunten in haar programma op, waardoor zij in feite een Vlaamse voorhoede-organisatie werd. Doelstellingen van de VVS waren voortaan onder meer het streven naar cultuurhomogeniteit (o.a. door de splitsing van het Ministerie van Cultuur), het vastleggen van de taalgrens, en een evenwichtige Vlaams-Waalse vertegenwoordiging in de Belgische administratie. Dat

¹⁰ *Idem*, p. 100.

¹¹ *Verslag Comité van Leiding*, 29.X.1959 (AMVS, VVS).

¹² De IUS was in 1946 opgericht op het puin van de CIE. Uit reactie tegen de ‘communistiche infiltratie’ in de IUS werd in 1950 de ISC gesticht als meer ‘Westers’ georiënteerde koepel. In de jaren zestig zou de VVS afgevaardigden zenden naar de beide unies om de blokvorming tussen Oost en West te overbruggen. Vanaf 1969 zou de VVS echter nog louter bilateraal gaan werken, nadat de ISC was ten ondergegaan aan een schandaal rond financiering door de CIA en de IUS na Praag '68 een strikt Moskovitische koers was gaan varen. HAMMENECKER, *op.cit.*, p. 13 en 22; *Verslag Nationaal Bureau VVS*, 15.VII.1969 (AMVS, VVS).

De Vereniging van Vlaamse Studenten

- VVS-betoging voor de democratisering van het onderwijs. Leuven, 25 november 1964. De bordjes met "Woluwe NEEN, Nijvel JA" en "St.-Pieters (ziekenhuis) VLAAMS" werden ingebracht door Leuvense studenten, tot wrevet van de VVS-bestuursleden uit de andere centra, die vreesden dat het "nationaal en syndicaal karakter" van de betoging zou verloren gaan.
(Foto AMVS Leuven)

laatste werd slechts mogelijk geacht indien het onderwijs zou worden gedemocratiseerd, waardoor meer Vlamingen de toegang zouden vinden tot hogere studies. Onderzoek naar de sociale stratificatie van studenten had immers een sterke ondervetegenwoordiging van Vlamingen, arbeiderskinderen en meisjes aan de universiteiten aangetoond¹³. De VVS wilde dat deze scheve verhouding zou worden rechtgetrokken door de uitbouw van het middelbaar onderwijs voor meisjes, een grotere spreiding van de universitaire

¹³ Tijdens het academiejaar 1954-55 bestond de Belgische studentenpopulatie voor 37 % uit Vlamingen en voor 17 % uit meisjes. Van de Leuvense studenten kwam in dat jaar 17 % uit de lagere professionele lagen. Tegen 1959-1960 was dit reeds geëvolueerd tot 25 %. Dat had veel te maken met de oprichting van een Nationaal Studiefonds door de wet van 19 maart 1954, waardoor beurzen werden verschaft aan minvermogenden onder ruimere condities dan het geval was met het Fonds voor Meestbegaafden (de wet van 1954 kwam overigens sterk overeen met de voorstellen die terzake werden gedaan op het VVS-congres van 1953). Datzelfde academiejaar 1959-1960 bedroeg het percentage Vlamingen in de totale Belgische studentenpopulatie 39 %, en het percentage meisjes 19 %. Cijfers : UNIVERSITAIRE STICHTING. DIENST VOOR HOGESCHOOLSTATISTIEK, *Jaarverslagen 1954-1955 en 1959-1960*; VLAYEN, *op.cit.*, p. 140-145.

instellingen, een aantrekkelijk beurzenstelsel en de oprichting van een propagandadienst tot bekendmaking van studierichtingen¹⁴.

Na het uiteenvallen van de FSB was de VVS de enige officiële vertegenwoordiger van alle Vlaamse studenten op binnen- en buitenlands vlak geworden en beschikte zelfs over woordvoerders op het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur. Deze profilering en de daarmee samenhangende overheidssubsidies brachten de werking in een stroomversnelling. Er werden een eigen reisbureau en diverse nieuwe commissies opgericht, onder meer een Huisvestingscommissie (1960) en een Syndicale Commissie (1961), die de democratisering van het onderwijs concreet zou uitwerken voor problemen als huisvesting, medebeheer, sociale zekerheid, restaurants, stages, studiefinanciering en aan de basis lag van de VVS-eis voor de oprichting van een psycho-medisch-sociale begeleiding (PMS) van de leerlingen in het middelbaar onderwijs. Die aandacht voor sociale thema's kan worden verklaard door de invloed van de in vooruitstrevende kringen (zowel politieke als sociale en culturele verenigingen) dominante rationaliteit van een comprehensieve onderwijsdemocratisering, alsook door een gedemocratiseerde samenstelling van de nieuwe studentengeneraties. Steeds meer studenten van Vlaamse en lagere sociale afkomst vonden immers, door de verlaagde financiële en psychologische drempel, hun weg naar de universiteit¹⁵. In 1960 oversteeg in Leuven voor het eerst het aantal Vlaamse studenten dat van de Franstalige. Voor deze studenten gingen de Vlaamse en de sociale bekommernis hand in hand. De communautaire spanning werd immers door heel wat leidinggevende studenten gezien als de tegenstelling tussen Vlaamsgezinden uit lagere sociale milieus en Franstalige bourgeois. De meest geëngageerde studenten uit deze nieuwe generatie gingen zichzelf niet langer als een elite beschouwen, maar als 'geestesarbeiders'¹⁶. Vanuit die gedachte werd de VVS onder stimulans van de Syndicale Commissie op 17 november 1962 omgevormd tot een studentensyndicaat. In de doelstellingen werd ingeschreven dat de VVS naast de culturele en de maatschappelijke belangen vanaf dan ook de collectieve 'beroepsbelangen' van de student zou verdedigen. Omdat studeren noodzakelijk was om te kunnen bijdragen tot de economische vooruitgang, zagen de VVS'ers de studie als een onderdeel van het productieproces. De student, aldus ingeschakeld in het arbeidsproces, was met andere woorden een arbeider. Deze gedachtegang, die in die

¹⁴ *Deze Tijd*, 1959-1960 (5) nr. 2.

¹⁵ Zie noot 13. De sterke aangroei werd voornamelijk in de hand gewerkt door de kosteloosheid van het secundair onderwijs sedert het schoolpact (1958), de forse verhoging van de bedragen van de studiebeurzen in 1958 en de betoelaging van de werking van de universitaire sociale diensten, studentenrestaurants en huisvesting sedert 1960 (totaal aantal studenten van 29.150 in 1959-1960 naar 42.441 in 1964-1965). RONNY THIELEN, *Onderwijs en democratisering: 25 jaar Sociale Raad aan de K.U.Leuven, 1964-1989*, Leuven, 1990.

¹⁶ Het concept 'intellectueel arbeider' komt uit de Franse studentenbeweging (*Charte de Grenoble*, 1946) en werd in de VVS voor het eerst gehanteerd tijdens het congres van 1951. H. SCHEPPERS, *Het studenten-syndikalisme*, lic. verhandeling KULeuven, 1966; VLAVEN, *op.cit.*, p. 47.

periode in de hele West-Europese studentenbeweging opgang maakte, leidde o.a. tot de eis voor studieloon¹⁷.

Het VVS-studentensyndicaat kreeg een nieuwe structuur waarbij het Comité van Leiding werd vervangen door een maandelijks vergaderend Dagelijks Bestuur, bestaande uit twee afgevaardigden per centrum, verkozen tijdens het jaarlijkse congres¹⁸. Dat congres was samengesteld uit vijftien studenten per centrum plus een afgevaardigde per schijf van vijfhonderd studenten. Deze mandatarissen werden aangeduid op regionale congressen in de diverse centra. De uitvoerende macht van de VVS was in handen van het Nationaal Bureau, samengesteld uit de voorzitter van de VVS en de vice-voorzitters (die tegelijk voorzitter waren van een van de verschillende commissies), dat tweewekelijks vergaderde en de beslissingen van het Dagelijks Bestuur uitvoerde. Daarnaast beschikte de VVS sedert haar omvorming tot vereniging zonder winstoogmerk (v.z.w.) in 1959 over een Raad van Beheer, samengesteld uit twee mandatarissen per centrum en evenveel 'buitengewone' leden (oud-VVS'ers). Deze raad, van rechtswege voorgezeten door de voorzitter van de VVS, moeide zich niet met het beleid, maar stond enkel in voor het financieel beheer. Zij werd samengesteld door een Algemene Vergadering die dezelfde samenstelling had als het jaarlijkse congres en de rekeningen en begroting moest goedkeuren. De v.z.w. had statutair vier soorten leden : de vertegenwoordigde leden (alle studenten op de Nederlandse taalrol), de werkende leden (de mandatarissen), de buitengewone leden (zie boven) en steunende leden (ereleden). Sedert 1961 beschikte de VVS over een permanent secretariaat met een voltijds universitair gevormde (de zogenaamde 'vrijgestelde'). Deze vrijgestelde, plus het feit dat in de jaren zestig heel wat studentenleiders (zoals Jan Bauwens, Roland Aerden, Paul Goossens, Mon Van Der Oostyne) jarenlang meedraaiden in de VVS, had een gunstige invloed op de continuïteit, bijvoorbeeld wat betreft de vertegenwoordiging van de vereniging op beleidsniveau (Nationale Jeugdraad, Hoge Raad van het nationaal Studiefonds, diverse ad-hoc commissies). Omdat de vrijgestelde echter zwaar woog op het budget van de VVS, zou in 1969 aan het Ministerie van Nationale Opvoeding een gedetacheerde leerkracht worden gevraagd (en verkregen)¹⁹.

17 Vooral Jan Bauwens en Roland Aerden waren in de VVS de gangmakers voor het studentensyndicaat geweest. Interview met Gaby Van Dromme in *Tijden*, 1966-1967 (1), nr. 1, p. 6-7; Vereniging der Vlaamse Studenten, te Brussel, wijziging aan de statuten in *Belgisch Staatsblad*, 6.XII.1962, nr. 4897. Zie over de VVS als studentensyndicaat voorts ARNO DE WACHTER, *De Vereniging der Vlaamse Studenten tijdens de periode 1959-1966 : de groei van een studentensyndicaat*, lic. verhandeling VUBrussel, 1984.

18 Tot 1964 ging het om de universitaire centra Leuven, Brussel, Gent en Antwerpen. In 1964 werd het niet-universitair hoger onderwijs (NUHO) er als zogenaamde 'vijfde centrum' toegevoegd. *Verslag Algemene Vergadering VVS*, 31.X.1964 (AMVS, VVS). Op de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur werden geregeld 'waarnemers' uitgenodigd, meestal studenten van de regionale verenigingen, maar ook van de Franstalige MUBEF (opvolger van de AEEF). In 1966 verdwenen de Franstalige waarnemers, zonder twijfel als gevolg van de escalatie in Leuven.

19 HAMMENECKER, *op.cit.*, p. 38-42; Vereniging der Vlaamse Studenten, te Brussel, wijziging aan de statuten in *Belgisch Staatsblad*, 6.XII.1962, nr. 4897.

De Vereniging van Vlaamse Studenten

Ondanks de boven genoemde continuïteit, kwamen met de wisselende studentengeneraties toch steeds nieuwe (en vaak radicalere) eisen naar boven. Zo bijvoorbeeld wat betreft de idee van een universitaire expansie, in 1964 door de regering gelanceerd om de massale toeloop van jongeren naar de universiteiten op te vangen. Terwijl dit in 1961 nog één van de eisen van de VVS was geweest, keerde de nieuwe leiding van de VVS zich nu tegen een spreiding van de kandidaturen omdat zij een schoolstrijd op universitair vlak wenste te vermijden. De VVS was meer te vinden voor de pluralistische eenheidsschool, en pleitte dan ook sterk voor een pluralistische rijksuniversiteit te Antwerpen. Maar deze mening werd niet gedeeld door de Wikings, de studentenorganisatie van de Universitaire Instelling Sint-Ignatius (UFSIA), die eerder positief stonden t.o.v. de expansieplannen. Deze tegenstelling leidde uiteindelijk tot de terugtrekking van de Wikings uit de VVS in 1965. Na de goedkeuring van het expansieontwerp in het parlement werd de breuk met de Antwerpse studenten weer gelijmd, en verenigden de verscheidene studentenorganisaties in de Scheldestad zich onder de naam ‘VVS-

- VVS-betoging voor democratisch onderwijs en solidariteit met de stakende mijnwerkers van Zwartberg. Gent, 2 februari 1966. Vooraan met het bordje "Besnoeiing van defensie" loopt VVS-mandataris Luc Van den Bossche. (Foto AMVS Leuven)

Antwerpen'²⁰. Even later wijzigde ook het Leuvense LSC zijn naam in 'VVS-Leuven'. Deze namen kunnen gezien worden als een uiting van de nauwe band tussen de lokale studentenwerking en de Vlaamse overkoepeling.

Aansluitend bij wat in die periode leefde in andere studentenverenigingen in binnen- en buitenland, ging ook het VVS-studentensyndicaat zich profileren als een maatschappijkritische organisatie. Vertrekkend van kritiek op het als ondemocratisch beschouwde onderwijssysteem, kwamen in de volgende jaren verscheidene thema's uit de binnen- en buitenlandse politiek en economie in de belangstelling. Er werd onder meer stelling genomen voor een niet-kapitalistische economie ten dienste van de gemeenschap, de bestaansgronden van de NAVO werden verworpen, en de VVS betuigde zijn solidariteit met het Vietnamese volk²¹ en met de stakende mijnwerkers in Zwartberg. Deze vooruitstrevende mentaliteit zou tijdens de studentencontestatatie van de tweede helft van de jaren '60 evolueren naar een expliciet marxistische ideologie.

III. De opstandige generatie (1966-1969)

Tijdens de periode van de studentenrellen in binnen- en buitenland was Leuven het centrum dat in de Vlaamse studentenbeweging de toon aangaf. De voortrekkersrol die de Leuvense studenten in deze jaren speelden in de VVS had veel te maken met de situatie aan de Leuvense universiteit²². Heel de strijd rond 'Leuven Vlaams' had immers een sneeuwbal effect veroorzaakt waardoor deze studenten sneller radicaliseerden dan andere²³. Het bisschoppelijk mandement van 13 mei 1966 had de bal aan het rollen gebracht door de Vlaamse eisen tot overheveling van de Franstalige afdeling zonder meer te verwerpen. Het als autoritair en anti-Vlaams ervaren optreden van de bisschoppen

20 Zie over de Antwerpse studentenbeweging WIVINA VAN DER STEEN, *De studentenbeweging aan het St.-Ignatius-instituut doorheen de jaren '60 (1960-1973)*, lic. verhandeling KULeuven, 1982, voor de hier besproken informatie meer bepaald p. 81-83 en 99-100.

21 De VVS was onder meer een van de deelnemende organisaties aan de *Conférence internationale de solidarité avec le peuple vietnamien* op 24 en 25 september 1966.

22 Niet onbelangrijk was bovendien dat de stemverdeling in het Dagelijks Bestuur gebeurde op basis van het aantal studenten dat door de mandatarissen werd vertegenwoordigd, waardoor Leuven (als grootste universiteit) een grotere invloed op het VVS-beleid had.

23 Wij hebben hier niet de ruimte om de hele geschiedenis van de splitsing van de Leuvense universiteit te behandelen. Wie meer wil lezen kan terecht bij CHRISTIAN LAPORTE, *L'affaire de Louvain 1960-1968*, Brussel, 1999 of HERMAN TODTS & WILLY JONCKHEERE, *Leuven Vlaams : splitsingsgeschiedenis van de Katholieke Universiteit Leuven*, Leuven, 1979. Over de Leuvense 'studentenrevolte' verschenen talloze publicaties. Wij vermelden er slechts enkele : LOUIS VOS e.a., *De stoute jaren : Studentenprotest in de jaren zestig*, Tiel, 1988; LOUIS VOS, "Leuvense studenten in beweging", vijfdeelige artikelenreeks in *Acco-Aktueel*, 1988 (I), voornamelijk nr. 3, p. 8-12; BREGT HENKENS, CYRIEL KLUITERS & WOLFGANG WAGNER, *Student Protest in Contemporary Europe : Essays on student uprisings in Poland, Belgium, the Netherlands, Germany and Finland, 1945-1969*, (ISHA JOURNAL, III), Leuven, 1995; LUDO MARTENS & KRIS MERCKX, *Een kwarteeuw mei '68*, Brussel, 1993.

schudde heel wat studenten wakker die voordien nooit politiek actief waren geweest. De traditionele studentenleiders speelden daarbij de flamingante kaart uit, maar een nieuwe generatie studentenleiders, met onder meer Paul Goossens, die tijdens het academiejaar 1966-1967 voorzitter van de Politieke Raad van VVS-Leuven én preses van het KVHV werd, en Ludo Martens, in die periode hoofdredacteur van het KVHV-blad *Ons Leven*, koppelde de Vlaamsgezinde aan antiklerikale en antiautoritaire argumenten. In de nasleep van de studentenopstand raakte voor hen de overhevelingsproblematiek op de achtergrond ten voordele van de eisen voor een meer democratische maatschappij. Er ontstond een nauwe samenwerking tussen het KVHV en de VVS, resulterend in gezamenlijke persconferenties (bijvoorbeeld over de splitsing van de universiteiten van Leuven en Brussel, 13 december 1966) en gezamenlijke acties (bijvoorbeeld de bezetting van het Atomium, zelfde datum). De VVS probeerde het uitdijende studentenprotest nationaal te coördineren, en was de organisator van tal van betogingen in deze periode. Uit een analyse van de eigen doelstellingen en de contacten met buitenlandse studentenorganisaties groeide bij de leiding van het KVHV de idee om het verbond naar Nederlands voorbeeld om te vormen tot een studentenvakbeweging (SVB). Die Vlaamse SVB, opgericht binnen de KVHV-structuur in maart 1967, moest alle progressieve studenten die ijverden voor een nieuwe maatschappij verenigen in een strijdbare organisatie. Maar hiertegen rees fel protest van de traditionele Vlaams-nationalistische vleugel van het KVHV, zodat de SVB-kern uiteindelijk uit het KVHV diende op te stappen ²⁴.

De autonome SVB zou opnieuw een actieve rol spelen in de studentenrevolte van januari 1968, die losbarstte als antwoord op de expansieplannen van de Franstalige afdeling van de Leuvense universiteit. In de daarop volgende driewekenlange staking en harde acties profileerde de SVB zich opnieuw met eisen voor de overheveling en geradicaliseerde federalistische eisen, maar tegelijkertijd probeerden de intussen ideologisch geschoolde SVB'ers de actieve studenten te winnen voor hun marxistisch-leninistische wereldvisie. Intussen waren ook aan de andere universiteiten SVB-kernen opgericht die er de meest actieve linkse studenten groepeerden. Omdat het steeds de meest geëngageerde studenten zijn geweest die de VVS gedragen hebben, mag het niet verbazen dat ook nu actievelingen als Paul Goossens en de intussen naar de universiteit van Gent uitgeweken Ludo Martens een vooraanstaande rol gingen spelen in de VVS. In 1968 werd Goossens – weliswaar op een omstreden wijze – verkozen tot nationaal voorzitter van de VVS ²⁵. De SVB bleef ook de volgende jaren een grote invloed hebben in

24 Over de SVB, zie BREGT HENKENS, “Studentenvakbeweging (SVB)”, in *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, 1998, p. 2918-2920.

25 De verkiezing gebeurde immers op een *buitengewoon congres* (18 januari 1968) dat statutair niet die bevoegdheid had. Vooral de rechtse pers wraakte de verkiezing, maar in de VVS zelf werden de geschillen bijgelegd en schaarde men zich achter Goossens en zijn programma. Zie o.a. “Een vette kluij in de Vlaamse persruif”, in *Ons Leven*, 1968-1969 (LXXX) nr. 14, p. 2- 3 en *Berichtenblad*, 1968-1969 (II) nr. 1, p. 3-9.

de VVS, en vormde de koepel om tot een radicaal links front. De VVS werd daardoor een forum voor allerlei progressieve activisten van diverse idealistische en utopische strekkingen. De ideologisering van de leidende kern van de VVS zou in het begin van de jaren zeventig duidelijk leiden tot een vervreemding van de meerderheid van de studenten, maar voorlopig kon ze nog beschikken over een zeer ruime basis. Het was de periode dat alles mogelijk leek. In 1967 had Paul Goossens al contact gezocht met Georges Debunne van het ABVV om de mogelijkheid te bediscussiëren om de VVS om te vormen tot een echte vakvereniging voor studenten onder de vleugels van de grote socialistische vakbond. De BSP stond echter huiverig t.o.v. de rijkeluiszootjes van de katholieke universiteit die zo maar eventjes het socialisme bleken ontdekt te hebben. Bovendien ijverden deze utopisch-geëngageerde studenten voor het omverwerpen van de structuren waarin de socialisten nu pas langzaam aan commandoposten aan het verwerven waren. Daardoor bleef de geradicaliseerde VVS een autonome positie behouden tegenover de traditionele emancipatiebeweging, en ging, net als haar zusterorganisaties in het buitenland, deel uitmaken van Nieuw Links²⁶.

De VVS was dus een linkse politieke beweging geworden. Zij nam in haar acties resoluut stelling tegen het kapitalisme en het imperialisme, en betoonde meermaals haar solidariteit met de arbeiders, o.a. door deel te nemen aan stakingspiketten (bijvoorbeeld bij de Ford-staking en de Gentse textielstaking). De democratisering van het onderwijs bleef weliswaar centraal staan, maar deze werd nu gekaderd in een globale maatschappelijke hervorming. Flamingante eisen verdwenen daarentegen uit het programma. In maart 1969 organiseerde de VVS over het onderwijs en de structuren van de universiteit een congres dat in de vier Vlaamse universiteitssteden tegelijk liep. Het was tijdens deze dagen dat in Gent, naar aanleiding van het verbod van het vertonen van documentatiemateriaal bij een debat over pornografie, een antiautoritaire studentenopstand losbarstte. Ook in Antwerpen bracht dit congres de acties in een stroomversnelling: de strijd voor een volwaardige en pluralistische universiteit radicaliseerde tot een reactie tegen de 'kapitalistische politiestaat'. In het woelige Leuven werd door de VVS en haar Franstalige tegenhanger MUBEF (*Mouvement des Universitaires belges d'Expression française*, de opvolger van de AEEF) vervolgens een tweetalige volksvergadering georganiseerd waarop studenten-delegaties van de Vlaamse en Waalse universiteiten besloten de handen in elkaar te slaan in de gezamenlijke revolutionaire strijd. Diezelfde dag nog werden in Leuven verscheidene barricaden opgeworpen, maar de studenten moesten inbinden voor de ordestrijdkrachten. De VVS propageerde bij deze gelegenheden de installatie

---

26 Zie o.a. M. VAN AMERONGEN, L. CONTENT, I. CORNELISSEN e.a., *Mei '68 : de grote kater*, Brussel, 1978, p. 66. Het was niet de eerste keer dat de VVS contact nam met de arbeidersbeweging. Reeds in september 1966 had Gaby Van Dromme met een VVS-delegatie een bezoek gebracht aan ACW-voorzitter Willy D'havé om te praten over de samenwerking tussen arbeidersbeweging en studentensyndicaat. D'havé aan Van Dromme, 24 augustus 1966 (AMVS, VVS).

van 'kritische universiteiten', naar het voorbeeld van Berlijn en andere buitenlandse universiteiten, maar de realisatie kwam nergens van de grond ²⁷.

IV. Een maoïstische voorhoedeorganisatie (1969-1974).

De periode 1969-1974 wordt gekenmerkt door het uiteengroeien van de VVS en de studentenmassa. Deze evolutie was al ingezet in 1968 door de toenemende ideologisering van de VVS-leiding. De eerste jaren kon zij echter nog op de sympathie rekenen van een groot deel van de nog steeds politiek geëngageerde studentenmassa. Langzaam aan (een proces dat versnelde na de oliecrisis van 1973) raakte de gemiddelde student echter gedepolitiseerd en kwamen de studies weer op de eerste plaats. Hoewel de VVS nog altijd de officiële vertegenwoordiger was van alle Vlaamse studenten, werd zij door haar leiding omgevormd tot een extreem-linkse strijdorganisatie. Het seculariseringsproces waarbij de VVS-leiding van haar achterban vervreemde kreeg een finale doorslag tijdens de mijnstaking van 1970. De SVB zag hier de kans om haar solidariteit met de arbeidersklasse te bewijzen en organiseerde daarom solidariteitsacties aan de universiteiten en zorgde ook voor de daadwerkelijke versterking van de stakingspiketten. Omdat het 'studentenetiket' tijdens de revolutionaire roes van de staking als hinderlijk werd ervaren, werd de SVB omgevormd tot de Marxistisch-Leninistische Beweging (MLB), die na de staking aan de basis zou liggen van de maoïstische partij AMADA ('Alle Macht Aan De Arbeiders', later omgevormd tot Partij van de Arbeid, PVDA). Doordat ook de VVS, die steeds meer een instrument van de maoïsten aan het worden was, de nadruk in de studentenstrijd verschoof naar de solidariteit met de arbeidersklasse, verloor zij de voeling met het grootste deel van de studenten en werd haar taak als vertegenwoordiger van alle Vlaamse studenten compleet verwaarloosd. De kloof werd nog vergroot doordat het studentenprotest steeds minder massaal werd. Dit had onder meer te maken met het institutionaliseren van de voornaamste studenteneisen. De Leuvense universiteit werd opgedeeld, kort daarop gevolgd door de scheiding van VUB en ULB, waardoor ook de geweldige mobilisatiekracht verdween die links en rechts de handen in elkaar had doen slaan. De eisen voor een meer democratisch bestuur van de universiteit werden opgevangen door de wet-Vermeulen-Dubois van 27 maart 1971, waardoor de deelname van studenten en personeel aan de beheersorganen van de universiteiten mogelijk werd. De linkse radicalen van de VVS zagen deze wet echter als een poging tot inkapseling van het studentenprotest en steunden dan ook de boycot van de verkiezingen voor de Raad van Beheer van de RUG. De roep naar een externe democratisering van de universiteit, ten slotte, kreeg een echo in de wet van 19 juli 1971, die de drempel voor hogere studies verlaagde door beurzen te verschaffen aan studenten uit de minst begoede milieus en door het verstrekken van studieleningen

²⁷ Zie over de maartrellen in Antwerpen en Gent respectievelijk VAN DER STEEN, *op.cit.*, p. 132-134 en J. DE VISSCHER, "De contestatie in een provinciestad (Gent)", in *Kultuurleven*, 1978 (XLV) nr. 5, p. 391-395.

voor andere studenten. Bij de inwerkingtreding in 1972-1973 werd de invoering van leningen echter op de lange baan geschoven. Toch was deze wet een belangrijke stap voor de democratisering van het hoger onderwijs. In tegenstelling tot de voorafgaande uitkeringssystemen, die steeds ook de begaafdheid als criterium voor het toekennen van beurzen gebruikten, legde deze wet éénzijdig de nadruk op de minvermogendheid, wat door de VVS werd toegejuicht, al was het nog een verre weg naar het studieloon. De wet voorzag ook in de oprichting van een Hoge Raad voor Studietoelagen voor elke taalrol, met hierin 4 leden die de studentenbevolking vertegenwoordigden. Voor de invulling van deze plaatsen werd een beroep gedaan op de VVS, vermits zij statutair nog steeds de enige vertegenwoordiger was van alle studenten.

Op de maatschappijkritische eisen van de radicale studenten kwam vanzelfsprekend niet meteen een concreet antwoord. De VVS groef zich dan ook in om de oorlog tegen de gevestigde macht voort te zetten en de studenten van het grote gelijk te overtuigen. Vanaf 1970 was de VVS in de praktijk een mantelorganisatie van de MLB geworden. Dat was mogelijk omdat er aan de nationale congressen, waar jaarlijks het bestuur werd verkozen, geen ruchtbaarheid werd gegeven. Zo hoopte het VVS-bestuur te vermijden dat ‘reactionaire krachten’ de congresgangers op hun hand zouden kunnen krijgen en werd de marxistisch-leninistische meerderheid veiliggesteld. De eens zo levendige congressen waren daarmee vervallen tot besloten vergaderingen met een louter formele functie, waarvan enkel de meest actieve studenten het bestaan kenden. Zo verloor de VVS ook haar functie van nationaal discussieforum voor de progressieve studentenbeweging, wat zij de voorgaande jaren succesvol had uitgeoefend. Het bestuur van de VVS bleef in handen van een handvol maoïsten, niet tot compromissen bereid, die de studentenbeweging wilden inschakelen in de revolutionaire klassenstrijd. Het intrinsieke doel van de VVS werd het vestigen van een socialistische samenleving na het revolutionaire omverwerpen van het kapitalisme²⁸. Ondanks deze subversieve houding bleef de VVS, niet gespeend van enige ambiguïteit, een beroep doen op subsidies van de kapitalistische staat en bleef zij de enige wettelijke vertegenwoordiger van alle Vlaamse studenten. Om de VVS-militanten (met hun strakke denkschema’s en gespecialiseerd jargon) beter te leren communiceren met de oningewijde studentenmassa die zij ‘vertegenwoordigden’ werd een vormingscentrum voor militanten opgericht. Doel was “de militanten te leren discussiëren, organiseren, tegenmanipuleren, aktie voeren enz.”²⁹. Ook in de *Roje Reu*, het intern bulletin van de VVS, werden geregeld vergader- en informatietechnieken uit de doeken gedaan. Het blad werd strikt confidencieel verspreid en bevatte onder meer een rubriek ‘Illegaliteit’, waarin

28 Aldus geformuleerd door Karel Van Damme, voorzitter VVS, in de interne VVS-nieuwbrief *Roje Reu. Intern bulletin*, 1971-1972 (I) nr. 5.

29 *Roje Reu. Intern bulletin*, 1971-1972 (I) nr. 1.

alvast richtlijnen werden gegeven voor het voeren van ondergrondse, illegale acties voor het geval dat na een rechtse staatsgreep de VVS zou verboden worden.

De VVS werd een obscure organisatie die enkel nog leek naar buiten te treden naar aanleiding van linkse protestacties. Verscheidene overheidsmaatregelen werden door de VVS aangewend om te proberen de massamobilisatie van de jaren zestig te herhalen, in de hoop zo een revolutionair klimaat te kunnen scheppen. Een nieuwe studentenrevolte bleef echter uit. De door de VVS gesteunde betogingen en bezettingen tegen het KB van Minister van Justitie Vranckx (1970) dat de toelatingsvoorwaarden voor vreemde studenten aanzienlijk verstrengde, wisten nooit erg veel studenten aan te trekken. Die mobilisatie lukte dan weer beter bij het protest tegen het wetsontwerp-Claes-Hurez (1972), dat o.m. de studiebeurzen verminderde, de begrotingen voor zuiver wetenschappelijk onderzoek inkromp, het aantal buitenlandse subsidieerbare studenten verlaagde en het inschrijvingsgeld voor niet-beursstudenten verhoogde van 1500 naar 5.000 frank. Zowel studenten als vorsers en assistenten kwamen op straat om de intrekking van het wetsontwerp te eisen. Maar de VVS slaagde er niet in om bij deze acties een voortrekkersrol te spelen. Tijdens de nationale betoging te Brussel (14 november 1972, ca. 5.000 deelnemers) kwam het zelfs tot een strijd om de leiding tussen linkse actievoerders en vertegenwoordigers van de faculteitskringen. Om een herhaling daarvan te vermijden, werd een (ideologisch neutraal) Nationaal Studentenfront (NSF) opgericht dat verdere acties moest coördineren. Om de wet-Claes-Hurez tegen te houden kwam dit initiatief echter te laat. Bij de acties tegen de legerhervorming van Vanden Boeynants in 1973 gooide de VVS het echter over een andere boeg. Zij startte een grote campagne op die niet alleen de studenten maar ook de ganse werkende bevolking trachtte te mobiliseren. VVS'ers infiltreerden in de scholierenbeweging die in januari 1973 in de middelbare scholen protestacties opzette tegen het afschaffen van het uitstel van de dienstplicht om studieredenen. In heel het land gingen scholieren in staking en op 31 januari betoogden zelfs zo'n 10.000 jongeren in Brussel. De VVS probeerde dit protest om te buigen naar een algemeen verzet tegen de NAVO, maar het scholierenprotest stierf uit, deels omdat het verzet tegen de afschaffing van het uitstel in het parlement werd overgenomen, deels omdat de beweging in diskrediet was gekomen door de infiltratie van VVS'ers en andere linkse militanten ³⁰.

Het publieke imago van de VVS was sterk geschonden door deze gebeurtenissen. Dat was echter niet meteen de zorg van de maoïsten, die de VVS zagen als schakel in de voorhoede van de revolutionaire arbeidersstrijd. Als dan in 1973 het avondbal "Waar is de tijd" werd doorverhuurd (en later verkocht) aan de Wikings, verloor de VVS ook deze publiekstrekker. Bovendien was er al geruime tijd geen extern tijdschrift meer,

---

³⁰ Premier Leburton sprak in dit verband zelfs van "het op sleeptouw nemen van de jeugd door beroepsagitatoren", 1 februari 1973, geciteerd in Vos e.a., *De stoute jaren*, p. 208.

enkel nog een semi-clandestien militantenblad. Zo kwam het dat in 1974 de overgrote meerderheid van de studenten de VVS niet meer kende, hoewel zij er officieel nog steeds lid van waren.

V. Het einde van de representatieve VVS (1974-1977)

De evolutie die de VVS uitging, was heel wat geëngageerde studenten een doorn in het oog. De MLB was echter een te duchten tegenstander, waar ongeorganiseerde studenten niet tegenop konden boksen. Vooral in het 'rode' Leuven kon de MLB op een grote achterban rekenen. Het initiatief voor het 'verzet' kwam van de Socialistische Jonge Wacht (SJW), die in zich 1964 van de BSP had afgescheurd om een trotskistische koers te gaan varen, en die sedert het begin van de jaren zeventig de voornaamste concurrent was van de MLB in de strijd om de ziertjes van de progressieve studenten. De SJW wilde van de VVS opnieuw een dynamische vereniging maken, met facultaire basisgroepen en open congressen die echte discussiefora van de progressieve Vlaamse studentenbeweging zouden zijn. Omdat de SJW niet sterk genoeg was om het helemaal alleen tegen de MLB op te nemen, sloot zij een verbond met het Centrum voor Vorming en Actie (CVA). Het CVA was in juni 1973 ontstaan door een fusie van het door haar moederorganisatie

• **Studentenprotest in de straten van Leuven, december 1966.**
(Foto GAZET VAN ANTWERPEN)

afgestoten Jong-Davidsfonds (wegens te links en niet genoeg Vlaams en katholiek) met het *University Clearing Office for the Developing Countries* (UCOD), een Leuvense vereniging voor ontwikkelingssamenwerking. CVA en SJW werkten in de loop van 1974 een programmatekst uit op basis waarvan zij aan de VVS-congressen wilden deelnemen. De kandidatuur werd ingediend onder de naam ‘Tendens voor een Democratische Organisatie van de Vlaamse Studentenbeweging’ (verder kortweg ‘Tendens’ genoemd). Het zetelende maoïstische VVS-bestuur was statutair verplicht om de Tendens aan de verkiezingen te laten deelnemen, maar probeerde haar meerderheid veilig te stellen door de exacte plaats en datum van de regionale congressen, waarop de afgevaardigden voor het nationaal congres moesten verkozen worden, tot het laatste moment geheim te houden³¹. Dit had als gevolg dat er in sommige centra minder studenten kwamen opdagen dan er verkiesbare mandaten waren, wat op zijn beurt leidde tot zware conflicten op het nationale VVS-congres. Uiteindelijk stemde de VVS-leiding ermee in om in alle centra nieuwe verkiezingscongressen uit te schrijven. Door de ruchtbaarheid die werd gegeven aan dit mislukte congres, kwam er ditmaal een grotere opkomst en behaalde de Tendens de meerderheid³².

De nieuwe bewindsploeg moest in haar dagelijkse werking echter blijven opboksen tegen de tegenwerking van de MLB, die haar nederlaag niet kon verkroppen. De thema’s waarrond acties werden opgezet, verschilden nochtans nauwelijks van de MLB-periode : sociale studentenkwesaties (zoals de uitbetaling van studiebeurzen in 1975 of de numerus clausus in 1976) en solidariteit met de arbeidersbeweging (zoals de steun aan de staking van de glasarbeiders van Glaverbel te Gilly, 1975). Het verschil zat in de methode : contrasterend met de gecentraliseerde top-down werking van de MLB’ers, startte de Tendens-ploeg met het stimuleren van een basiswerking door middel van facultaire werkgroepen. Ook bij het actievoeren ging de vernieuwde VVS anders te werk : de VVS organiseerde niet zelf de massa-acties (bijvoorbeeld tegen de programmawet De Croo-Humblet-Geens in 1975), maar bood infrastructuur en voorbereidend werk aan aan een Nationaal Studentenfront, samengesteld uit studentenorganisaties, -kringen en werkgroepen van alle universiteiten en hogescholen. Deze structuur zou de volgende jaren behouden worden als zogenaamde ‘ideale actiestructuur’, maar kon nooit concrete resultaten opleveren. De studentenbeweging werd in het defensief gedreven door de elkaar in steeds sneller tempo opvolgende

31 Naast de regionale congressen in de universitaire centra Leuven, Gent, Brussel en Antwerpen was er ook een congres voor alle scholen van het niet-universitair hoger onderwijs, dat sedert 1964 als vijfde centrum bij de VVS aangesloten was. Zie het organogram van de VVS in BREGT HENKENS, *De Vereniging van Vlaamse Studenten, 1974-1983 : Van nationale overkoepeling naar klein-linkse vakbond*, lic. verhandeling KULeuven, 1993, p. 271.

32 De Tendens behaalde weliswaar geen absolute meerderheid, maar kreeg de steun van de verkozenen van de Kristenen voor het Socialisme (KVS) die daarom ook in het nieuwe VVS-bestuur werden opgenomen. Verslag Nationaal Congres, 9 november 1974, Verslag Nationaal Congres, 7 december 1974 (ARUG, VVS); interview Danny Jacobs (VVS-secretaris 1974-1975 en 1976-1977).

besparingsoperaties, waartegen het studentenprotest, hoe goed georganiseerd ook, niet opgewassen bleek. Dit leidde niet enkel binnen de VVS, maar ook onder het bredere publiek van actieve studenten, tot actiemoeheid en moedeloosheid.

Naast de oppositie van de MLB kreeg het nieuwe VVS-bestuur ook tegenwind uit centrumrechtse hoek. Het was het KVHV, dat na het afstoten van de SVB in 1967 opnieuw een traditionele Vlaams-katholieke koers was gaan varen, steeds een doorn in het oog geweest dat een door uiterst links gemanipuleerde VVS kon optreden als vertegenwoordiger voor alle Vlaamse studenten, en in die hoedanigheid met heel wat overheidssubsidies aan de haal kon gaan. De aandacht voor de 'VVS-wanttoestand' was afgezwakt doordat de VVS de laatste jaren zelden nog naar buiten trad, maar na de ruchtbaarheid die gegeven werd aan de mislukte congressen in 1974 vonden enkelen dat het tijd werd om de 'communistische pretentie' aan banden te leggen; of het bestuur in handen was van de marxisten van de MLB of die van de SJW maakte wat dat betreft geen verschil. Op initiatief van KVHV'ers als Jo Roelants en onafhankelijken als Emmanuel Gerard (Leuven) en Paul Cooreman (Antwerpen) werd een actiegroep opgericht die zou pogen de gewraakte VVS op te heffen. Aanvankelijk was het de bedoeling de VVS-subsidiekanalen van onder meer de Leuvense Algemene Studentenraad en de Nationale Jeugdraad droog te leggen. De nieuwe wetgeving op de landelijke jeugdorganisaties (1975) was daarbij een geschenk uit de hemel. Die bepaalde immers dat jeugdverenigingen enkel konden worden erkend en gesubsidieerd indien zij bestonden uit individuele leden die de doelstellingen van de organisatie onderschreven. En dat was bij de VVS, die alle Vlaamse studenten automatisch als lid beschouwde, geenszins het geval. Lobbywerk van de actiegroep 'Nee aan VVS' leidde tot een parlementaire vraag over de VVS in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, tot het sturen van een inspectieteam van het Bestuur voor Jeugdvorming, en zelfs tot een gerechtelijk onderzoek. Genoodzaakt om snel op te treden, werden met de hulp van advocaat (en oud-VVS'er) Luc Van Den Bossche nieuwe statuten opgesteld, die tegemoet kwamen aan vereisten voor subsidiëring. De nieuwe statuten werden – na heel wat moeilijkheden³³ – aanvaard op 20 maart 1976. In de praktijk veranderde er echter weinig: de VVS vertegenwoordigde weliswaar niet meer 'alle' Vlaamse studenten, maar wel nog alle studenten van de instellingen waarvan de studentenvertegenwoordiging besliste tot de VVS toe te treden. Bovendien bleef de VVS het "enige vertegenwoordigend orgaan" van de Vlaamse studenten. Het VVS-bestuur twijfelde er niet aan dat alle centra binnen afzienbare tijd tot de vereniging zouden toetreden en van de VVS zodoende opnieuw de vertegenwoordiger van 'alle' studenten zouden maken. Een nieuw artikel bepaalde dat ook individuele studenten (als militant) tot

³³ Zo werd een eerdere Algemene Vergadering na een klacht van het DSF door een rechtbank van Eerste Aanleg nietig verklaard omdat onder meer het vereiste quorum niet was gehaald, wat op de 46 studenten tellende vergadering door de voorzitter was opgelost met de uitspraak: "Ik zie 76 mensen, wie ziet er ook 76?". *Verslag Algemene Vergadering, 20 december 1975* (ARUG, VVS); interview E. Gerard.

- VVS-voorzitter Paul Goossens aan het woord tijdens de actie 'informatierecht'. Leuven, november 1968. Aan het bord Kris Merckx, voorzitter van het Leuvense Faculteitenconvent. Onder de toehoorders onder meer VVS-mandatarissen Walter De Bock en Mon Van der Ostyne.
(Foto AMVS Leuven)

de VVS konden toetreden. Daardoor kreeg de VVS ook effectieve leden en was zij in orde met de vigerende wetgeving. Vanzelfsprekend zou de anti-VVS-lobby met deze opsmuk geen genoegen nemen.

De Tendens had er een erezaak van gemaakt om van de VVS opnieuw een open democratische vereniging te maken, en riep dan ook alle vrije verenigingen op om aan de verkiezingscongressen van 1975 deel te nemen. Het gevolg was dat ditmaal niet uitsluitend marxistische groeperingen deelnamen, maar ook het Liberaal Vlaams Studentenverbond (LVSV) met Guy en Dirk Verhofstadt (dat zich evenwel even voor de verkiezingen zou terugtrekken) en het Democratisch Studentenfront (DSF), opgericht door de bovengenoemde onafhankelijken in de anti-VVS-groep, met als enig programmapunt de afschaffing van de VVS in haar toenmalige vorm. Bij de verkiezingen bleek het DSF vooral in Leuven en Antwerpen goed te scoren, en haalde er zelfs meer stemmen dan MLB of Tendens. Die uitslag was ten dele bepaald door de campagne en het ronselen van stemmers door het KVHV, dat het DSF wel steunde maar verder geen inbreng had³⁴, maar duidde ook reeds op het feit dat voor deze studentengeneratie engagement en marxisme niet meer als vanzelfsprekend samenvielen. Het sektarisme en de ideologische profilering van de links-radicalen hadden eerder al een kloof geslagen met de doorsnee-student. De regeringsbesparingen die de jongste jaren werden doorgevoerd (en die nog zouden verscherpen na de internationale oliecrisis) maakten in deze periode de meeste studenten bovendien meer nuchter en minder utopisch, waardoor het studentenengagement kleinschaliger en stilaan ook corporatistischer – maar ook realistischer – zou worden dan dat van de generatie ‘hemelbestormers’ van de jaren zestig en haar geïdeologiseerde travaillistische erfenissen bij klein links. De meeste actieve studenten engageerden zich niet meer in de ‘revolutionaire’ bewegingen, maar in de faculteitskringen en in diverse werkgroepen zonder partijpolitieke binding.

Het DSF slaagde er niet in zijn succes te verzilveren. Omdat zij vonden dat een studentenkoepel niet aan politiek mocht doen, stemden de DSF'ers niet mee (en dus ook niet tegen) de politieke resoluties op het nationale VVS-congres, waardoor de VVS bijvoorbeeld een resolutie kon uitvaardigen waarin felicitaties werden overgemaakt aan de Vietnamese revolutionairen die “hun land van het imperialisme bevrijd hebben”³⁵. Bij een discussie over de verdeling van de mandaten stapten de DSF-verkozenen bovendien op wegens “het belachelijke en ergerlijke verloop van de vergadering”, waarna de Tendens samen met de Beweging van Kristenen voor het Socialisme (BKS) over een meerderheid

34 Dat het KVHV wel stemmen mocht leveren, maar geen mandaten verwierf, leidde tot wrevel in het verbond. In 1977 besloot het dan ook om met een louter uit KVHV'ers bestaande Algemene Studentenbond (ASB) aan het VVS-congres deel te nemen in 1977. HENKENS, *De Vereniging...*, p. 99-109.

35 *Verslag Nationaal Congres, 3 mei 1975* (ARUG, VVS).

beschikte om BKS'er Johan Van Hecke tot voorzitter te verkiezen³⁶. De DSF slaagde er nadien niet meer in de score van 1975 te herhalen. Verscheidene enthousiastelingen die de anti-VVS-oppositie hadden opgestart en het DSF hadden opgericht, trokken zich terug uit de actieve studentenbeweging (om meer aandacht aan de studies te schenken). Bovendien begon het DSF uiteen te vallen door tegenstellingen tussen de onafhankelijken enerzijds en het KVHV en de Vlaams-Nationale Studentenunie (VNSU) anderzijds, die het DSF van bij aanvang infrastructureel hadden ondersteund maar nu meer invloed opeisten op de politieke koers. De Tendens was daarentegen versterkt door de opgestarte basiswerking en door het opgaan van zowel de Kristenen voor het Socialisme, waarmee de Tendens al een coalitie had, als de links-Vlaamse werkgroep Arbeid in het progressieve front, en won dan ook zonder al te veel problemen de verkiezingen van 1976³⁷. Voor het eerst sedert het ontstaan van de VVS werd een niet-universitair student tot voorzitter verkozen, namelijk Louis Van Dievel van het Antwerpse Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken (HIVT).

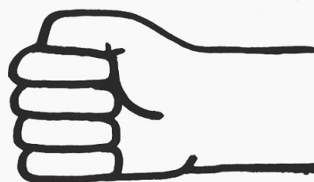
Van Dievel en zijn ploeg brachten een nieuwe dynamiek in de VVS. De basiswerking werd verder uitgebouwd, er kwamen regionale coördinatiecentra voor de werkgroepen en er werd ijverig gezocht naar mogelijkheden om een permanente massabasis voor de studentenbeweging te funderen. Eén van de middelen om de public relations van de VVS te verzorgen werd het vernieuwde tijdschrift *De Roje Reu*, dat frequenter ging verschijnen, een frissere en meer verzorgde lay-out meekreeg, en op bredere schaal werd verspreid. De ideologische analyses die de voorgaande jaren in het VVS-tijdschrift werden neergepend, moesten wijken voor toegankelijke artikelen over de democratisering van het onderwijs en concrete studentenproblemen. Politieke discussies werden verbannen naar een intern blad voor de militanten. Voor die militanten werden bovendien maandelijks kadervormingen georganiseerd die dankzij de nieuwe wetgeving op de jeugdorganisaties volledig door de Nationale Jeugdraad werden terugbetaald.

Van Dievel en vele andere VVS'ers waren echter ontevreden over de statutenwijziging zoals die door de vorige ploeg was doorgevoerd (zie boven). Het VVS-statuut ("De VVS is het enige vertegenwoordigend orgaan van de Vlaamse studenten") zorgde immers voor permanente kritiek van verenigingen als het KVHV en het VNSU, wat de werking van de VVS sterk belemmerde en haar een kwalijke naam opleverde. Bovendien ging het betreffende artikel in tegen de democratische principes van het nieuwe VVS-bestuur: zij wilden enkel vertegenwoordigen wie achter hen en hun doelstellingen stond, namelijk

36 *Idem*, "VVS ? DSF !", in *Ons Leven*, 1974-1975 (LXXXVI), nr. 18-19, p. 7. De BKS was gesticht vanuit de Christen Studentenvereniging (CSV), het Katholiek Universitair Centrum (KUC) en de Gentse links-katholieke drukkinggroep Gamma.

37 Onder invloed van Arbeid zou de VVS iets Vlaamsgezinder worden, wat in 1978 zou resulteren in de aansluiting bij het tegen het Egmontpact agerende Komitee voor een Demokratisch Federalisme. Zie HENKENS, *De Vereniging van Vlaamse Studenten*, p. 123-125.

NEEN AAN HET ONTWERP DE CROO·HUMBLET·GEENS PERSONEEL, STUDENTEN: ÉÉN STRIJD

VVS EIST:

- GEEN BEPERKING VAN DE TOEGANG TOT HET ONDERWIJS: GRATIS ONDERWIJS VOOR IEDEREEN.
- GEEN AFBRAAK VAN DE SOCIALE SECTOR.
- ONMIDDELLIJKE UITBETALING VAN DE STUDIEBEURZEN.
- NUHO - UNIVERSITEIT: ÉÉN ZELFDE STATUUT.

ARBEIDERS, STUDENTEN: ÉÉN FRONT TEGEN DE
ANTISOCIALE KRISISPOLITIEK VAN DE REGERING

VER. UITG: VVS V.Z.W. p/a: JOHAN VAN HECKE KOOPLIEDENSTRAAT 20, 1000 BRUSSEL

• Onderwijsminister Herman De Croo als kop van jut tijdens de acties tegen de besparingsplannen in het hoger onderwijs, 1975. Uitgever van de affiche is Johan Van Hecke, lid van de Kristenen voor het Socialisme en voorzitter van VVS. (Affiche privécollectie auteur)

de militanten, de effectieve leden. Geen haar op hun hoofd dat er aan dacht ook in naam van rechtse studenten te gaan handelen. Zo ontstond het idee om de VVS om te vormen tot een autonome vereniging met individuele leden. Die mentaliteitswijziging werd bovendien gestimuleerd door de wetgeving op de landelijke jeugdorganisaties, die enkel diegenen die een lidkaart betaald hadden als leden beschouwde. De subsidiëring gebeurde louter nog op basis van de activiteiten die de vereniging kon voorleggen, dus niet langer op basis van een vorm van representativiteit of het aantal leden, waardoor er ook geen financiële motieven meer waren om vast te houden aan de vertegenwoordiging van alle studenten. De werving van effectieve leden was al ingezet na de vorige statutenhervorming en tegen de congressen van 1977 waren er al zo'n 550 studenten als VVS-lid ingeschreven. Dat stelde de VVS-leiding gerust dat er voor de VVS een toekomst als 'vak'-vereniging van progressieve studenten weggelegd was³⁸.

Het mag niet verbazen dat niet iedereen dadelijk gewonnen was voor zo'n transformatie. De MLB was tegen omdat zij daarmee alle kans zag verdwijnen om nog ooit een structurele invloed op de studentenbeweging uit te oefenen. Maar ook in de Tendens heerste scepsis. Een groep rond Wim Schamp (SJW Leuven, secretaris van VVS in 1977-1978) vreesde immers dat een vereniging van individuele leden niet meer massaal zou kunnen mobiliseren. Het feit dat heel wat lokale studentenleiders intussen reeds actief lid van VVS waren geworden moest die kritiek echter weerleggen. Daarnaast was er een groep die het moeilijk kon verkroppen dat de VVS niet langer alle studenten zou vertegenwoordigen. De meeste twijfelaars en nostalgici konden echter na enige tijd voor het nieuwe concept gewonnen worden. Voor de Algemene Vergadering op 20 maart 1977 was – na de problemen met de eerdere statuuthervorming – een grote delegatie van KVHV en DSF komen opdagen, met een deurwaarder die op het correcte verloop moest toezien. Tendens had echter ten onrechte voor obstructie uit deze hoek gevreesd, want de anti-VVS-oppositie steunde maar wat graag de statuutwijziging die de VVS als representatieve vereniging opdoekte. De VVS werd op die dag een privé-vereniging die niet langer alle studenten vertegenwoordigde, ook niet enkel de studenten van de studentenorganisaties die met het VVS-lidmaatschap instemden (zoals in 1976 was bepaald), maar alleen de studenten die een VVS-lidkaart hadden gekocht. Vlaanderen beschikte daardoor voor het eerst sedert 1938 niet langer over een overkoepelende organisatie voor alle studenten, al was die koepel in de praktijk al jarenlang niet meer representatief geweest voor de Vlaamse studentenbevolking.

---

³⁸ VVS-pamflet "Amai mijn statuten" (ARUG, VVS); Interviews met Danny Jacobs (VVS-secretaris 1974-1975 en 1976-1977), Louis Van Dievel (VVS-voorzitter 1976-1977) en Jo Algoed (VVS-voorzitter 1977-1978).

VI. Besluit

Hoewel de Vlaamse studentenbeweging tot de jaren zestig vaak wordt omschreven als een Vlaams-nationalistische voorhoede ³⁹, was dit in de beginfase voor de VVS eigenlijk niet het geval. De oprichters van de VVS kozen ervoor om niet het politiek-flamingante voorbeeld te volgen van haar voorganger AVHV, mogelijk ten dele omdat zij wisten dat die vereniging door ideologische geschillen was uiteengevallen, maar het actiedomein te concentreren op het (universitaire) onderwijsbeleid. De VVS werd dan ook geen politieke groepering maar een koepelorganisatie met facultaire basis. De gematigde Vlaamse houding zal ook wel te maken gehad hebben met het feit dat de VVS een deelorganisatie was van een bilinguïstische federatie. Na de Tweede Wereldoorlog werd de VVS door een nieuwe generatie van Vlaamsgezinde studenten wel de Vlaamse beweging binnengeloodst. Terwijl de Vlaamse beweging haar slagkracht herwon, ging het politieke Vlaams-nationalisme een belangrijker factor worden in het beleid van de VVS, en werd de vereniging, zeker na het Schoolpact en de breuk met de AEEF, inderdaad een voorhoede voor de Vlaamse beweging. Die functie bracht haar op de voorgrond in de hele strijd rond de splitsing van de Leuvense universiteit. Daar werd het evenwicht tussen representatie en Vlaamse voorhoede, dat de VVS jarenlang had getorst, definitief verstoord. In de nasleep van het studentenactivisme haalde de voorhoedefunctie (die voor de geradicaliseerde studenten weliswaar was verschoven van een voorhoede voor de Vlaamse beweging naar één voor de arbeidersbeweging) het op de vertegenwoordigende functie, en werd de VVS een revolutionaire beweging in de plaats van een representatief orgaan voor alle Vlaamse studenten.

De VVS was zeker niet de voortrekker geweest van de contestatiegolf in de jaren zestig, het was eerder zo dat de voortrekkers de leiding van de VVS in handen kregen. Het typerende voor een koepelorganisatie als de VVS is immers dat zij geleid wordt door geëngageerde studenten die vaak tevens leiders zijn van lokale studentenorganisaties, actiegroepen of vrije verenigingen. Zo werd de VVS onder meer geleid door de kopstukken van het GSC, het KVHV, het LSC, de KSA, de SVB, de MLB, het CVA, de SJW, de BKS. Wellicht is het eerder daardoor, en dus niet omdat de VVS zelf een 'recruteringsveld' zou zijn voor toekomstige leiders, dat zoveel VVS-mandatarissen nadien leidende functies in de maatschappij hebben opgenomen (wat huidige politici betreft, kunnen wij onder meer Luc Van Den Bossche, Frank Vandenbroucke, Wilfried Martens, Johan Vanhecke en Wim Schamp noemen als mensen met een 'VVS-verleden'). Het verklaart ook het politieke steekspel over de organisatie. Zeker in de jaren zeventig lijkt het alsof de VVS niet veel meer was dan een speeltje waarover werd gestreden door vertegenwoordigers van diverse kleine tot zeer kleine studentenverenigingen (zelfs het Leuvense KVHV, dat ooit representatief was voor de Leuvense studenten, kon in die periode met zijn oubollig

³⁹ Zie bijvoorbeeld LOUIS Vos, «Van Vlaamse Leeuw tot rode vaan... en verder : de naoorlogse Leuvense studentenbeweging», in *Onze Alma Mater*, 1993 (XLVII), nr. 3, p. 241-259.

**Lees
&
verspreid
de roje reu**

VVS

vereniging
vlaamse
studenten

studentenvakbeweging

ver. uitg. VVS, A. Danseertstr. 76, 1000 Brussel.

- Promotieaffiche voor De Roje Reu, het vernieuwde tijdschrift van de VVS-studentenvakbeweging, 1977. (Affiche ARUG Gent)

imago nog maar weinig studenten aantrekken), waarbij de meerderheid der studenten zelfs geen weet had van het bestaan van zo'n vereniging.

De meeste studenten blijven – op enkele uitzonderingen na – slechts maximaal twee of drie jaar actief in de studentenbeweging. De korte doorlooptijd van studenten verklaart waarom een vereniging als het DSF, die het ene jaar zeer succesrijk is, het volgende jaar, wanneer de aanvankelijke drijvende krachten niet meer actief meewerken, compleet in elkaar kan stuiken. Het verklaart ook waarom studenten aan een kandidaturenuniversiteit als Kortrijk – met uitzondering van Arbeid-militant Axel Buyse in 1976 – vrijwel nooit een rol hebben gespeeld in de VVS. Door het feit dat de meeste studentenleiders van de VVS al een 'verleden' hadden in andere studentenverenigingen, bleven zij meestal slechts voor een zeer korte periode actief in de studentenkoepel, tot de licentiaatsverhandeling moest worden afgewerkt of voor de eindexamens moest worden gestudeerd⁴⁰. Vandaar dat van het ene jaar op het andere een bestuursploeg volledig nieuw kon zijn, en er door dit gebrek aan continuïteit soms ook een discontinu beleid werd gevoerd. Denk bijvoorbeeld aan de opeenvolging van statuutwijzigingen in 1976-1977. Wat aanvankelijk als een noodzakelijk kwaad werd gezien – het verkopen van lidkaarten om tegemoet te komen aan de vigerende wetgeving – werd het volgende jaar beschouwd als het zaligmakende nieuwe model voor de VVS. De daaruit volgende overwinning van het voorhoedeconcept maakte een einde aan veertig jaar studentenvertegenwoordiging.

De VVS, die in 1977 een vrije vereniging was geworden, zou de volgende jaren omgebouwd worden tot een VVS-studentenvakbeweging (geen relatie met de SVB van de jaren zestig) die zou optreden als vakbond van progressieve studenten. De relatie met de arbeidersbeweging en de derde-wereldbeweging zou weliswaar nog aanwezig blijven, maar zou zich nog maar zelden in acties concretiseren. De VVS-SVB zou nog een centrale rol spelen in de acties tegen de verdubbeling van het inschrijvingsgeld in 1978-1979, maar daarna ging het steil bergaf. In de jaren tachtig was de eens alle studenten vertegenwoordigende vereniging verengd tot een clubje van –voornamelijk Gentse – progressieve studenten, die zich van politieke studentenverenigingen als MLB en SJW enkel onderscheidde door zijn syndicalistisch concept. Er trad echter een nieuwe generatie aan van meer pragmatische studenten, die 'mei 68' slechts als peuters hadden meegemaakt. Zij wilden het extreem-linkse imago kwijt en droomden van een terugkeer naar de 'grote' VVS van weleer. Het voorhoedemodel had in hun ogen immers zijn failliet bewezen. Bovendien was er, zo was onder meer gebleken uit de studentenacties tegen het Sint-Annaplan (1986) meer dan ooit nood aan een orgaan dat in naam van alle studenten kon onderhandelen met de overheid. Door een statuuthervorming vergelijkbaar met

⁴⁰ Enkel in de jaren zestig was er een grotere continuïteit door het langer meedraaien (tot zelfs vijf, zes jaar, soms in de functie van 'vrijgestelde') van studentenleiders.

die van 1976 kon de VVS in 1988 een apolitieke, zuiver belangenverdedigende koepel worden van alle Vlaamse studenten, zonder een gekleurd politiek engagement. Na aanslepende onderhandelingen – er heerste aanvankelijk immers vooral in Leuven en Antwerpen argwaan tegenover de bedoelingen van de als uiterst links bekendstaande VVS – zouden in 1993 de representatieve overkoepelende studentenorganisaties van de Vlaamse universiteiten en hogescholen tot deze nieuwe gedepolitiseerde VVS toetreden en bestond er na een jarenlang vacuüm – dat evenwel in het begin van de jaren tachtig even was opgevuld geweest door een zogenaamde ‘Vlaamse Studentenfederatie’, die echter door manipulatie van de MLB (het klinkt bekend) al heel snel alle krediet had verloren ⁴¹ – opnieuw een nationale vertegenwoordiging voor alle Vlaamse studenten. Deze ‘nieuwe’ VVS is samengesteld uit vertegenwoordigers van de verkozen regionale studentententkoepels, en gaat prat op haar representativiteit. Over een politieke voorhoederol wordt in deze organen van de hedendaagse studentenbeweging geen woord meer gerept.

---

* BREGT HENKENS (°1970) is als assistent verbonden aan de afdeling Historische Pedagogiek van de Katholieke Universiteit Leuven. Hij studeerde Geschiedenis en Archivistiek in Leuven en Brussel. Hij publiceerde voornamelijk over Belgische politieke geschiedenis en studentenbewegingen, en bereidt een doctoraat voor over de beleidsvorming rond het Vernieuwd Secundair Onderwijs (VSO) en de Eenheidsstructuur in het Vlaamse onderwijs.

Afkortingen

ABN	Algemeen Beschaafd Nederlands
ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
AEEF	<i>Association des Etudiants d'Expression française</i>
AMADA	Alle Macht Aan De Arbeiders
AMVS	Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven (K.U.Leuven)
ARUG	Archief van de Universiteit Gent
AVHV	Algemeen Vlaams Hoogstudentenverbond
BKS	Beweging van Kristenen voor het Socialisme
BSP	Belgische Socialistische Partij
CIE	<i>Confédération internationale des Etudiants</i>
CVA	Centrum voor Vorming en Actie
DSF	Democratisch Studentenfront
FSB	Federatie van Studenten in België
GSC	Gentsch Studentencorps
HIVT	Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken
ISC	<i>International Student Conference</i>

---

41 Zie over de VSF : HENKENS, *De Vereniging van Vlaamse Studenten*, p. 231-234 en 260.

De Vereniging van Vlaamse Studenten

IUS	<i>International Union of Students</i>
KSA	Katholieke Studentenactie
KVHV	Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond
KVS	Kristenen voor het Socialisme
LSC	Leuens Studentencorps
LVSV	Liberaal Vlaams Studentenverbond
MLB	Marxistisch-Leninistische Beweging
MUBEF	<i>Mouvement des Universitaires belges d'Expression française</i>
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NSG	Nationale Studentengroepering Gent
RUG	Rijksuniversiteit Gent
SJW	Socialistische Jonge Wacht
SVB	Studentenvakbeweging
UCOD	<i>University Clearing Office for Developing Countries</i>
UFSIA	Universitaire Faculteiten St.-Ignatius Antwerpen
ULB	<i>Université libre de Bruxelles</i>
ULg	<i>Université de Liège</i>
UNEB	<i>Union nationale des Etudiants belges</i>
VNSU	Vlaams-Nationale Studentenunie
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVS	Vereniging van Vlaamse Studenten